

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
T.a.v. mevrouw dr. J. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BD Den Haag

Den Haag, 17 juli 2017
Kenmerk: RVC-2017-1207

Geachte mevrouw Bussemaker,

In uw brief van 15 juni 2017 verzoekt u de raad om een reactie te geven op de aanvullende plannen van een aantal instellingen in de Culturele Basisinfrastructuur 2017-2020 (BIS).

De raad had in zijn reactie van 2 december 2016 op eerdere aanvullende plannen van Slot Loevestein en Het Nederlands Openluchtmuseum geconstateerd dat nog niet aan alle subsidievoorwaarden was voldaan. Daarom heeft u deze twee musea verzocht dit uiterlijk 1 juni jl. alsnog te doen. Nu vraagt u de raad of deze instellingen in hun nieuwe aanvullende plannen wel aan de voorwaarden hebben voldaan.

Daarnaast heeft de raad nadere informatie ontvangen over Het Scheepvaartmuseum, Het Nieuwe Instituut, Cinekid, Het Literatuurmuseum, het Metropole Orkest en philharmonie zuidnederland. Deze instellingen hebben, na aanleiding van eerdere raadsadviezen over hun subsidieaanvraag voor de BIS, nadere informatie aan u voorgelegd. U vraagt de raad of die aanleiding geeft tot het formuleren van richtinggevende aandachtspunten.

In deze brief geven we eerst een reactie op de aanvullende plannen van Het Nederlands Openluchtmuseum en Slot Loevestein. Vervolgens gaan we in op de nadere informatie van philharmonie zuidnederland.

Voor de overige genoemde instellingen geldt dat de raad geen aanleiding ziet om richtinggevende aandachtspunten mee te geven. De raad dankt de instellingen voor de gevraagde informatie en wenst hen succes met de uitvoering van hun plannen. Hij zal de instellingen de komende jaren op de gebruikelijke manier monitoren.

Nederlands Openluchtmuseum

De raad oordeelde op 2 december 2016 dat Stichting het Nederlands Openluchtmuseum (hierna: Openluchtmuseum) met de aanpassingen in haar activiteitenplan niet aan de gestelde voorwaarden voldeed voor de bevordering van de bescherming van en de kennis over immaterieel erfgoed. De minister heeft het museum verzocht een nieuw plan in te dienen, waaruit het volgende moet blijken:

- Het Openluchtmuseum heeft een visie op immaterieel erfgoed ontwikkeld.
- Het Openluchtmuseum heeft een visie op de UNESCO-taken ontwikkeld.
- Er is synergie gevormd tussen het museum en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland .
- Er is samenwerking ontstaan met gemeenschappen.
- Er is samenwerking ontstaan met andere partners.
- Het Openluchtmuseum heeft de gemeenschappen, groepen en partners geraadpleegd.

De Raad voor Cultuur is nu van oordeel dat Stichting het Nederlands Openluchtmuseum met haar aangepaste plan aan de gestelde eisen heeft voldaan.

Sinds 1 januari 2017 is het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (hierna: Kenniscentrum) een afdeling van het Openluchtmuseum. In navolging van de afspraak met de minister dat uiterlijk 1 april 2017 een nieuw hoofd immaterieel erfgoed aangesteld moest worden, is Leo Adriaanse in dienst getreden als afdelingshoofd van het Kenniscentrum.

De raad constateert dat het Openluchtmuseum de kritiek uit het vorige advies ter harte heeft genomen. Het museum heeft stakeholders en erfgoedgemeenschappen geraadpleegd, zodat een breder draagvlak is ontstaan voor de uitvoering van het activiteitenplan. De partners die het Openluchtmuseum noemt bij de uitwerking van de programmalijnen, vindt de raad relevant. Ook ziet de raad de meerwaarde van het opzetten van een breed immaterieel erfgoednetwerk voor de beoefenaars hiervan. De ontwikkeling van een internationaal netwerk en ook de invulling van de rol in de overzeese gebieden zijn aanwezig, hoewel nog weinig specifiek. Deze invulling zou baat hebben bij een meer expliciete visie op de manier waarop de internationale kennisuitwisseling vorm kan krijgen.

In het activiteitenplan beschrijft het Openluchtmuseum wat het onder immaterieel erfgoed verstaat en welke taken bij de uitvoering van het UNESCO-verdrag horen. Volgens de raad ontbreekt hierin een reflectie van het museum zelf op de definitie van immaterieel erfgoed en de UNESCO-conventie. Daarnaast mist de raad in het plan een verdieping aan de hand van concrete voorbeelden en een uitwerking van de wijze waarop de instelling met zaken als controversieel erfgoed wil omgaan.

De raad constateert dat er enige synergie is tussen het Openluchtmuseum en het Kenniscentrum, maar hij mist in het plan nog concrete voorbeelden daarvan. Onder de vleugels van het museum werkt het Kenniscentrum aan de verbreding, verdieping en verbinding van immaterieel erfgoed. Ook schrijft de instelling dat ze gaan samenwerken op het gebied van praktische zaken als educatie en communicatie. Maar de raad is van mening dat het Openluchtmuseum en het Kenniscentrum nog sterker inhoudelijk met elkaar verbonden kunnen worden, om uiteindelijk een ontwikkeling in gang te zetten die leidt tot een volledige integratie van het Kenniscentrum in het Openluchtmuseum. Er is in de plannen niet zichtbaar dat dit gaat gebeuren, terwijl dit volgens de raad - vanuit een immaterieel gezichtspunt - wel essentieel is om de collectie van het Openluchtmuseum te verrijken.

De raad verwacht van het Openluchtmuseum dat het de komende maanden een inhoudelijke visie op immaterieel erfgoed en de verbondenheid hiervan met het museum explicieter gestalte kan geven, en in het verlengde hiervan concrete stappen zet in de richting van een volledige integratie van de twee instellingen. De raad wil op de hoogte blijven van deze ontwikkelingen en ziet een uitwerking hiervan graag terug in een document dat tijdens het reguliere monitoringsgesprek met de raad aan de orde komt. In dit document kan het museum reflecteren op de definitie en dynamiek van immaterieel erfgoed en biedt het verdieping aan de hand van concrete voorbeelden en uitwerkingen.

Slot Loevestein

Op 2 december 2016 oordeelde de raad dat Stichting Slot Loevestein (hierna: Slot Loevestein) met haar aangepaste plan niet aan de gestelde eisen voldeed. Deze eisen betroffen een concrete uitwerking van de activiteiten voor de komende periode, met kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen. Ook een concrete uitwerking van de educatieve plannen hoorde daarbij. De minister heeft het museum verzocht een nieuw activiteitenplan in te dienen. De raad is van oordeel dat Slot Loevestein met dit plan wederom niet aan de gestelde eisen heeft voldaan.

De raad waardeert de grote inspanningen die Slot Loevestein heeft geleverd om de kritiek uit het vorige advies ter harte te nemen. Het activiteitenplan is helder geformuleerd en getuigt van ambitie. Desondanks is de raad van mening dat het activiteitenplan nog steeds geen plek in de BIS rechtvaardigt.

De raad is van mening dat de kracht van Slot Loevestein gelegen is in de unieke waarde van de middeleeuwse burcht waar de riddertijd en de geschiedenis rond Hugo de Groot tot leven komen. Hij constateert dat Slot Loevestein met het voorliggende plan een transformatie wil ondergaan. Het museum kiest voor een inhoudelijke herpositionering met een nieuwe museale presentatie. In de presentatie “Burcht van vrijheid en begrenzing” gaat de bezoeker op reis door de historie van Loevestein en leert hij zodoende de geschiedenis van Nederland en zichzelf kennen. Slot Loevestein verbindt de thema’s vrijheid en begrenzing, macht en onmacht, recht en onrecht aan emoties als angst, onzekerheid en triomf.

Hoewel de raad vindt dat Slot Loevestein met deze zogenaamde ‘roadmovie’ een stap in de goede richting zet, mist hij in het plan een concrete invulling. Slot Loevestein geeft een uitgebreide beschrijving van de verhalen die in de verschillende ruimten worden verteld, maar het is de instelling niet gelukt een praktische uitwerking van de museale activiteiten te geven. Hoe interessant de geschiedenis van Slot Loevestein ook is, de raad vindt het niet overtuigend dat zij de basis kan zijn voor een verhaal over de Nederlandse geschiedenis in zijn totaliteit. Hij is ook van mening dat de nieuwe functie als ‘monument van de vrijheid’ moeilijk in te bedden is in het huidige karakter van kasteelmuseum zoals het publiek dat nu kent. Slot Loevestein presenteert het kasteel als decor voor een verhaal. Er wordt echter niet beschreven hoe de collectie of erfgoed in bruikleen de basis vormt voor de tentoonstelling. Hierdoor ontbreekt de nodige diepgang in de uitwerking van Slot Loevestein als erfgoedinstelling.

Slot Loevestein wil zich in de toekomst profileren als een ‘monument van onze vrijheid’. Het museum wil verhalen vertellen en het denken over vrijheid stimuleren. Hiertoe zal de instelling onder de noemer *#FreedomLAB* lezingen, workshops en discussies organiseren die online, in het museum zelf en bij partnerinstellingen plaatsvinden. Nederland kent ook een aantal andere monumenten en centra voor de vrijheid; de raad vindt dat Slot Loevestein niet de potentie heeft om als het centrale platform voor debat en meningsvorming over dit onderwerp te fungeren. Daarvoor heeft de instelling te weinig relevante ervaring.

De raad is van mening dat zijn negatieve advies over dit aangepaste plan een levensvatbare, commerciële exploitatie van Slot Loevestein niet in de weg staat. Het museum heeft laten zien dat het over een ondernemende instelling beschikt, waarmee het zich met succes op de zakelijke markt begeeft.

philharmonie zuidnederland

philharmonie zuidnederland heeft op verzoek van de minister een plan opgesteld om in de huidige subsidieperiode via volledige integratie van de twee orkestkernen tot één orkest te komen. Het orkest kiest ervoor zijn huidige omvang te handhaven en vast te houden aan de twee vestigingsplaatsen Eindhoven en Maastricht. Hiervoor baseert het zich op de uitkomsten van het onderzoek dat Berenschot en MH Management & Advies in opdracht van de provincies Limburg en Noord-Brabant hebben uitgevoerd. De raad vindt de redenen om te kiezen voor twee vestigingsplaatsen en het handhaven van de huidige formatie weloverwogen. Hij heeft er vertrouwen in dat deze keuze kan helpen om het orkest stevig te wortelen in de hele regio Zuid.

In de afgelopen periode nam het orkest al een aantal maatregelen om één identiteit te ontwikkelen. De aangescherpte maatregelen in het nieuwe plan versterken het vertrouwen van de raad dat philharmonie zuidnederland zich in de huidige subsidieperiode steeds meer als één orkest voor Zuid-Nederland zal profileren.

De raad benadrukt wel dat het succes van de gekozen opzet valt of staat met de voortzetting van de subsidierelaties van het orkest met de provincies Noord-Brabant en Limburg. De raad adviseert het ministerie, de provincies en gemeenten hun beleid ten aanzien van philharmonie zuidnederland zorgvuldig op elkaar af te stemmen, zodat het orkest zijn rol in de regio optimaal kan vervullen.

Marijke van Hees
Voorzitter

Jeroen Bartelse
Directeur